

Taylors forsvar for forskjellspolitikken bygger på et viktig skille mellom grunnleggende og mindre grunnleggende rettigheter. Blant de grunnleggende rettighetene nevner han retten til liv, frihet, rettferdig rettergang, ytringsfrihet og religionsfrihet (Taylor, 1994, s. 59). Slike rettigheter bør aldri krenkes. De mindre grunnleggende rettighetene er ikke nødvendigvis uviktige eller uten betydning. De kan likevel settes til side eller begrenses om de kommer i konflikt med tungtveiende politiske hensyn, slik som for eksempel kulturell overlevelse. Det er ikke helt klart hvilke rettigheter Taylor mener skal regnes blant de mindre grunnleggende. Det virker likevel rimelig å plassere retten til å velge skole og språk i denne kategorien. Det samme gjelder bevegelsesfriheten, som legitimt kan begrenses av hensyn til trafikkregulering.

Ved å skille mellom grunnleggende og mindre grunnleggende rettigheter mener Taylor å kunne forsvare forskjellspolitikken på et liberalt grunnlag. Selv om noen rettigheter kan veies opp mot kollektive mål, respekteres visse individuelle rettigheter som ukrenkelige. Skillet gjør det også mulig for Taylor å ta avstand fra fatwaen som ble utstedt mot Salman Rushdie for utgivelsen av *Sataniske vers* i 1988 (Taylor, 1994, s. 62–63). Islamske rettslærde vurderte boken som blasfemisk, og Irans leder, Ayatollah Khomeini, oppfordret muslimer til å drepe Rushdie. Fatwaen er et klart eksempel på en utillatelig strategi for kulturell overlevelse. Det skyldes ikke bare at fatwaen var en svært ekstrem reaksjon på det man oppfattet som en krenkelse, men følger også av at en grunnleggende rettighet som ytringsfrihet ikke kan veies opp mot fellesgoder, selv når disse oppleves som svært viktige. Kommer

ytringsfriheten i konflikt med kulturelt eller religiøst forankrede forestillinger, må hensynet til de siste vike.

21.3 To problemer med forskjellspolitik

Taylors liberale forskjellspolitik har ikke fått stå uimotsagt. Vi skal her kort se på to typer kritikk som på hvert sitt vis peker på utfordringer som oppstår når ikke bare individer, men også kulturelt definerte grupper skal ha rettigheter.

Den ene typen kritikk retter seg mot ideen om å dyrke og bevare en kulturs særtrekk for all fremtid. Kritikerne advarer mot at kulturbevaring med en slik målsetting kan ha en problematisk konserverende effekt, for eksempel ved at man favoriserer synspunktene til dominerende grupperinger innad i en minoritet. Faren er at vi ikke tar tilstrekkelig høyde for mangfold og uenighet innad i kulturelt definerte grupper, og at søken etter å bevare det særegne kan bli et hinder sunn og ønsket fornying. Den britisk-ghanesiske filosofen Kwame Anthony Appiah (1954–) peker for eksempel på den mulige konflikten mellom ønskene til henholdsvis foreldre og barn i familier der arrangerte ekteskap er tradisjon. Der slike konflikter oppstår, bør barnas selvbestemmelse etter Appiahs oppfatning ha forrang (1994, s. 157–158).

Ut fra lignende betraktninger har den tyske filosofen og sosiologen Jürgen Habermas (1929–) advart mot å imøtekomme kulturelle anerkjennelseskrav etter en økologisk modell for «artsbevaring» (1998, s. 222). I likhet med Appiah mener Habermas at en kultur bare kan leve videre ved at påfølgende generasjoner kritisk og frivillig